

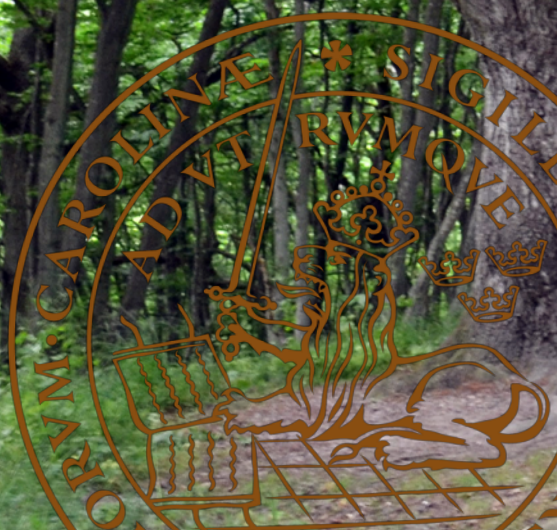


# Förvaltning av Skånes vildsvinsstammar (2015-08-19)

Finns det möjligheter och behov av att införa  
förvaltningsområden för vildsvin?

---

EMELIE NILSSON 2015  
MVEK03 EXAMENSARBETE FÖR KANDIDATEXAMEN 15 HP  
MILJÖVETENSKAP | LUNDS UNIVERSITET





Emelie Nilsson

MVEK03 Examensarbete för Kandidatexamen 15 hp, Lunds universitet

Intern handledare: Johanna Alkan Olsson, Centrum för miljö- och klimatforskning,  
Lunds Universitet

CEC- Centrum för miljö- och klimatforskning, Lunds Universitet

Lund 2015

# Abstract

The essay examines the potential need for implementing a new structure of wildlife management to the wild boar. Such structure could be needed due to the fact that wild boar, *Sus scrofa*, is the ungulate with the fastest growing population of animals in the southern parts of Sweden. The unwieldy situation has created conflicts between hunters and landowners, as these have different interests regarding wild boar populations.

In the late 1900:s there were similar problems with the Swedish elk population. The problems were reduced through the introduction of management areas, where landowners and hunters were motivated to cooperate and thereby resolve their disagreements, which benefited wildlife management.

The essay deals with the management of wild boar in Skåne and the opportunity to introduce administrative areas for wild boar in a similar manner as with the elk, to achieve a better balance of wild boar populations in the southern parts of Sweden, in order to minimize the negative effects of wild boars on agriculture. The study is limited to exploring the possibility of, and the need for, management areas of wild boars in Skåne.

The results, gained through interviews with landowners and hunter-representatives from elk management groups in Skåne, showed that there is a certain consensus that the current situation is lacking from functioning wild boar management. The interviewees expressed that the current situation can be attributed to landowners and hunting right holders acting based on individual interests and knowledge. This creates a situation without effective wildlife management of wild boars.

The study showed that there may be a need for wild boar management areas in the southern parts of Sweden where the wild boar population is unbalanced. This could contribute to a more controllable and balanced boar tribe. However the design must focus on voluntary participation and incentives for cooperation.

*Keywords:* älgförvaltningsområden, vildsvin, wild boar, hunting och wildlife management

*Words:* 10140

# Sammanfattning

Vildsvin är det klövvilt som idag ökar snabbast i Sverige. Den markanta populationsökningen är delvis hänförlig till den utbredda utfodring av vildsvin som görs av markägare och jägare. Detta leder till att vildsvin kan reproducera sig under hela året istället för till begränsade parningsperioder. Den ökande vildsvinspopulationen har skapat konflikter mellan jägare och markägare eftersom dessa har olika intressen gällande vildsvinsstammar. En fungerande viltförvaltning är viktig för att uppnå en lokalt fungerande miljö. I slutet av 1900-talet fanns en liknande problematik med den svenska älgstammen. Problemen minskade genom införandet av älgförvaltningsområden där markägare och jägare motiverades till att samarbeta vilket gynnade viltförvaltningen.

Uppsatsen behandlar förvaltning av vildsvin i Skåne och möjligheter till att införa förvaltningsområden för vildsvin på ett liknande sätt som finns för älg med målet av att få till stånd en bättre balans av vildsvinsstammarna i Skåne, så att de negativa effekterna på jordbruket minimeras. Studien är avgränsad till att undersöka möjligheten till och behovet av vildsvinsförvaltningsområden i Skåne.

En litteraturöversikt har genomförts för att kartlägga aktuell fakta kring ämnet. Empirisk data för studien inhämtades genom intervjuer med markägar- och jägarrepresentanter från älgförvaltningsgrupperna i Skåne. För att göra studien mer nyanserad intervjuades även en myndighetsrepresentant från Länsstyrelsen i Skåne, vars ansvarsområde rör viltfrågor. Intervjuerna förbereddes, genomfördes och hanterades som semistrukturerade intervjuer.

Resultatet visade på att det finns olika syn mellan aktörerna från älgförvaltningsgrupperna på hur vildsvinsförvaltningen ska bedrivas. Det fanns en viss enighet kring att det i dagsläget inte finns någon fungerande vildsvinsförvaltning, samsyn eller samarbete. Intervjuobjekten ansåg att många markägare och jakträttsinnehavare, stora som små, agerar utifrån egna intressen och kunskap. Detta resulterar i att det inte går att få en fungerande viltförvaltning. Det fanns en konsensus kring att införandet av förvaltningsområden för vildsvin hade kunnat skapa en samsyn och ge bättre möjligheter för en gemensam ansträngning för förbättrad viltförvaltning. Det fanns delade meningar angående hur förvaltningsområdena bör utformas och styras. En majoritet av respondenterna ville att förvaltningsområden, om det införs, skulle bygga på frivilligt deltagande med stort internt inflytande.

Av studien kan en generell slutsats dras att det kan finnas ett behov av införandet av vildsvinsförvaltningsområden i Skåne där vildsvinsstammen är obalanserad. Ett införande hade kunnat bidra till en mer kontrollerbar och balanserad vildsvinsstam. Studien visar även på att det finns en konsensus bland aktörerna att utformning måste motivera aktörer till samarbete och samsyn istället för att vara tvingande.

# Innehållsförteckning

<b>Abstract .....</b>	<b>1</b>
<b>Sammanfattning.....</b>	<b>2</b>
<b>1. Inledning.....</b>	<b>5</b>
1.1. Syfte och frågeställning.....	7
<b>2. Material och Metod .....</b>	<b>8</b>
2.1. Sekundärdata: Granskning av litteratur.....	8
2.2. Primärdata: Empiri.....	9
2.2.1. Kvalitativ metod.....	9
2.2.2. Val av respondenter.....	10
2.2.3. Intervjuerna .....	11
2.2.4. Forskningsetik .....	12
2.3. Hantering av empirisk data och analys .....	13
2.3.1. Reliabilitet .....	13
2.3.2. Validitet.....	14
2.3.3. Sammanställning av data.....	14
2.3.4. Analys av insamlad data.....	15
<b>3. Litteraturoversikt .....</b>	<b>16</b>
3.1. Artfakta.....	16
3.2. Historia och geografisk utbredning .....	17
3.3. Vildsvinspåverkan i jordbruk, skogsbruk och natur .....	18
3.4. Effekter av jakt och metoder för kontroll av vildsvin.....	20
<b>4. Förvaltning .....</b>	<b>23</b>
4.1. Älgförvaltning .....	23
4.2. Vildsvinsförvaltning .....	24
<b>5. Resultat .....</b>	<b>26</b>
5.1. Intervjuer.....	26
5.1.1. Vildsvinsförvaltning inom älgförvaltningsområden i Skåne.....	26
5.1.2. Synen på vildsvin som problem eller resurs.....	27
5.1.3. Åtgärder och verktyg för att styra vildsvin.....	28
5.1.4. Allmän jakt eller licensjakt på vildsvin.....	30
5.1.5. Inventeringsmöjligheter genom förvaltningsområden .....	31
5.1.6. Förbättrad vildsvinsförvaltning via införandet av förvaltningsområden med skötselområden inom dessa .....	32

<b>6. Diskussion</b> .....	<b>34</b>
6.1. <i>Människans ansvar för förvaltning</i> .....	34
6.2. <i>Konsekvenser av bristande förvaltning</i> .....	35
6.3. <i>Anledning till bristande förvaltning</i> .....	35
6.4. <i>Förbättrad förvaltning genom samarbete och kommunikation</i> .....	37
6.5. <i>Medel för att öka graden av samarbete, samsyn och gemensamt handlande</i> .....	39
6.6. <i>Utvärdering av studien</i> .....	41
<b>7. Slutsats</b> .....	<b>42</b>
<b>8. Tack</b> .....	<b>43</b>
<b>9. Referenser</b> .....	<b>44</b>
<b>Appendix</b> .....	<b>47</b>
<i>Appendix 1</i> .....	47

# 1. Inledning

Vildsvin är det klövvilt som ökar snabbast i Sverige och har brett ut sig främst i södra men även i mellersta delarna av landet (Björvall & Ullström, 2010 s. 235). Vildsvinsjakten kommer därmed sannolikt att vara lika betydelsefull som älgjakten i framtiden (LRF, 2008 s. 6). Den markanta populationsökningen beror främst på att vildsvin utfodras i stor utsträckning. Utfodring sker såväl för att öka vildsvinsstammen för jakt då det är ett populärt högvilt som för att minska skördeskador genom avledande utfodring (Thurfjell *et al.*, 2013 s. 92). Utfodringen medför dock att vildsvin har möjlighet till reproduktion under hela året istället för under begränsade parningsperioder (Melis *et al.*, 2006 s. 804).

Jordbruk belägna i områden med obalanserade vildsvinsstammar får stå för stora kostnader i form av skördeskador (Naturvårdsverket, 2010). Skador orsakade av vildsvin ersätts inte till utsatta näringsidkare eftersom vildsvin får jagas större delen av året. Det är endast skador av fredat vilt som ersätts av staten (Viltskadecenter, 2015). Situationen har lett till intressekonflikter mellan jägare och markägare (Thurfjell *et al.*, 2009 s. 521).

Då sambanden mellan miljön, viltet och människan är under kontinuerlig förändring är det viktigt att lokala intressen och viltstammar adaptivt balanseras till varandra (Cabanau, 2001 s. 57). Detta för att uppnå ett rikt odlingslandskap samt ett rikt växt- och djurliv som är två av de sexton miljö kvalitetsmålen (Miljömål, 2015a). Många naturvärden befinner sig inom odlingslandskapet vilka är beroende av ett etablerat jordbruk (Miljömål, 2015b). Därmed är det av stor betydelse att jordbruket fungerar i samklang med naturen och däri viltförvaltningen (Miljömål, 2015b). Jordbruket bör i sin samexistens med naturen ta hänsyn till ej produktionsrelaterat växt- och djurliv som en naturlig och bestående del av



jordbruket. Detta för att garantera att biologisk mångfald bevaras på kort och lång sikt (Miljömål, 2015c).

Viltstammars miljöpåverkan är beroende av dess populationstäthet (Danell & Bergström, 2010 s. 143). Vildsvin skiljer sig väsentligt från annat klövvilt genom snabb anpassning till nya livsmiljöer och att de har högst reproduktionskapacitet samt blir fertila tidigt. Dessutom är de främst nattaktiva vilket gör dem svårjagade (Thurfjell, 2011 s. 12). Ökad kunskap om vildsvin och tillämpning av dem är nödvändig för att uppnå en balanserad vildsvinsstam med minskade konflikter (Tham, 2001 s. 7).

I slutet av 1900-talet hade Sverige en liknande problematik med en stor älgstam. Då tidigare försök att öka älgpopulationen var effektiv uppstod stora skador inom skogsindustrin på grund av älgens betestryck (Ekman *et al.*, 1993 s. 13). På grund av skadornas omfattning beslutades att införa så kallade älgförvaltningsområden för att ta itu med problematiken (SOU 2007:63, s. 11). Grundtanken med älgförvaltningsområden är att skapa en högkvalitativ älgstam som är i balans med betesresurserna (Länsstyrelserna, 2013). Eftersom bildandet av älgförvaltningsområden har lett till förbättrad samverkan mellan markägare och jaktarrendatorer vilket gynnat älgförvaltningen är det intressant att undersöka om intresse och möjlighet finns att bilda förvaltningsområden för vildsvin för att uppnå en balanserad stam.

## 1.1. Syfte och frågeställning

Uppsatsen behandlar förvaltning av vildsvin i Skåne och syftet är att undersöka möjligheter till att införa förvaltningsområden för vildsvin på ett liknande sätt som finns för älg med målet av att få till stånd en bättre balansering av vildsvinsstammarna i Skåne, så att de negativa effekterna av landsbygdsnäringsar minimeras. För att svara på syftet ska analysen utgå ifrån följande frågeställningar:

- Vilka möjligheter och hinder finns det med att införa förvaltningsområden för vildsvin i Skåne, med skötselområden inom dessa?
- Hade förvaltningsområden för vildsvin i Skåne kunnat bidra till en mer kontrollerbar och balanserad vildsvinsstam?

## 2. Material och Metod

### 2.1. Sekundärdata: Granskning av litteratur

Sekundärdata utgörs av tidigare dokumentation i form av böcker samt publicerade och opublicerade artiklar.

Inhämtning av sekundärdata har skett via genomgång av existerande litteratur. Syftet med en litteraturgenomgång är att ta reda på följande frågor:

- Vad är känt på området?
- Finns det några viktiga motsättningar?
- Finns det några inkonsekventa resultat?
- Finns det några frågor som inte har besvarats?

Litteraturgenomgången ska genomföras på så sätt att sekundärdata inhämtas på ett systematiskt sätt för att sedan bearbetas kritiskt (Bryman & Bell, 2011 s. 110).

En systematisk litteraturgenomgång har tillämpats. Detta för att öka grundligheten och strukturen i utförandet. En systematisk litteraturgenomgång innebär att en frågeställning specificeras, och därefter planeras genomgången för att endast de mest relevanta och pålitliga källor ska användas. I planeringen utformas en sökstrategi vilket medför att granskningen blir koncentrerad och opartisk. Sökstrategin består av nyckelord och definitioner av sökparametrar. När sedan titlarna, bestående av publicerade och opublicerade artiklar och böcker, har identifierats påbörjas genomgången (Bryman & Bell, 2011 s. 115).

Frågeställningen som utformades var ”vilken påverkan har införandet av förvaltningsområden haft på viltvård”. I enlighet med teorin utformades en sökstrategi där jag valde att använda Google scholar för att identifiera publicerade artiklar och böcker som var relevanta till frågeställningen. Google scholar användes

för det gav tillgång till data från många institutioner världen över. Lunds Universitets databas användes inte då den inte ansågs ändamålsenlig med hänsyn till studiens särskilda ämne. Vidare krävde inte studien användandet av två databaser på grund av tidsramen. Då opublicerade artiklar från myndigheter och intresseorganisationer även ansågs relevanta så användes även Google. I sökstrategin hade ett antal nyckelord valts ut för att avgränsa träffarna till relevanta källor. Nyckelorden var viltvård, älgförvaltningsområden, vildsvin, wild boar, hunting, *Sus scrofa* och wildlife management. Därefter genomfördes sökningarna och relevanta källor identifierades och noterades. När antalet källor ansågs tillräckliga för att skapa en kunskapsmässig översikt på undersökningsområdet påbörjades genomgången och analysen av källorna. Antalet källor ansågs mättade när samtliga aktörer hade beaktats och det inte längre var tidsmässigt försvarbart att söka efter ytterligare källor. Resultatet finns i uppsatsens sammanfattning och referensram.

## 2.2. Primärdata: Empiri

Primärdata är ursprungligt material som inhämtats av författaren med ändamål att direkt utgöra underlag, empiri, till uppsatsen. Uppsatsens primärdata har inhämtats genom en kvalitativ undersökning där sju personer har intervjuats.

### 2.2.1. Kvalitativ metod

Kvalitativ forskning grundar sig på undersökandet av resonemang och förklaringar istället för siffror (Bryman & Bell, 2011 s. 390). Kvalitativ forskning söker förklaringar genom varför- och hur- frågor (Bryman & Bell, 2011 s. 411). Val av metod baseras på hur problemområdet på bästa sätt kan beskrivas och fungerar som ett redskap för att uppnå uppsatta målsättningar med undersökningen (Bryman & Bell, 2011 s. 411). En kvalitativ analys har tillämpats på grund av möjligheten till att skapa en djupare förståelse av ämnet och uppsatsens syfte eftersom frågeställningen är sedan tidigare relativt utforskad och i sin formulering spekulativ vilket inte hade kunnat besvaras med kvantitativ metod.

Intervju är den vanligaste formen av kvalitativ metod framförallt på grund av metodens flexibilitet (Bryman & Bell, 2011 s. 473). Flexibilitet innebär att intervjupersonernas svar kan tillåtas vara mer utförliga, detaljrika och förklarande. Intervjuer kan också anpassas under tiden efter intervjuobjektets kunskapsområden och intresse (Bryman & Bell, 2011 s. 474). De två viktigaste typerna av kvalitativa intervjuer är ostrukturerade intervjuer och semistrukturerade intervjuer. Vid en semistrukturerad intervju har forskaren på förhand utarbetat en tydlig intervjuguide på vilka frågor som ska ställas. Det finns alltså en tydlig struktur som intervjun förväntas följa. Att den är semistrukturerad innebär dock att intervjupersonen kan få följdfrågor och generellt sätt ha stor frihet att utforma sina svar (Bryman & Bell, 2011 s. 475). Intervjuguiden fungerar som ett manus vilket dels säkerställer att alla viktiga frågor går igenom, dels säkerställer det att samma frågor diskuteras på alla intervjuer vilket bidrar till bättre jämförbarhet (Bryman & Bell, 2011 s. 479). Semistrukturerade intervjuer tillämpades eftersom det ansågs skapa förutsättningar för så relevanta och omfattande svar som möjligt. Detta eftersom intervjuobjektet utifrån sin expertis kan styra intervjun samtidigt som intervjuguiden säkerställer intervjuens relevans.

### **2.2.2. Val av respondenter**

Vid urvalet av respondenter ska ett antal aktörer eller representanter identifieras vilka förväntas kunna bidra till att frågeställningen besvaras genom sitt deltagande i intervjun (Bryman & Bell, 2011 s. 496). Det är viktigt att urvalet ger en rättvis spegling av undersökningsområdet. Annars kan missvisande resultat utarbetas. Det är vanligt förekommande att ett snöbollsurval tillämpas. Detta innebär att en eller flera deltagare rekommenderar eller föreslår andra deltagare som normalt hade legat utanför forskarens kontaktmöjligheter. Detta skapar en snöbollseffekt (Bryman & Bell, 2011 s. 496). En av dem mest förekommande urvalsmetoderna är teoretiskt urval. Detta innebär att forskaren på förhand utformar ett visst antal kategorier av deltagare och det bestäms därefter att varje kategori ska innehålla ett visst antal deltagare. Därefter väljs intervjupersoner ut till dess att respektive kategori har fyllts (Bryman & Bell, 2011 s. 497).

Urvalsprocessen inleddes med att en teoretisk urvalsram skapades. Då Skåne är uppdelat i fem älgförvaltningsområden som leds av tre olika

älgförvaltningsgrupper, bestående av tre markägarrepresentanter och tre jägarrepresentanter har följande urvalsgrupper gjorts:

- Markägarrepresentanter (tre stycken)
- Jägarrepresentanter (tre stycken)
- Representant från länsstyrelsen (en styck)

Urvalsprocessen inleddes med att representant från länsstyrelsen kontaktades. Därefter kontaktades en jägarrepresentant som i sin tur förmedlade kontaktuppgifter till övriga personer. Urvalsprocessen pågick med hjälp av snöbollstekniken tills dess att ovanstående kategorier var mättade (Bryman & Bell, 2011 s. 497).

### **2.2.3. Intervjuerna**

Processen med intervjuerna inleddes med att en intervjuguide utformades. Avsikten med intervjuguiden var att skapa en struktur inför intervjuerna. För intervjuguide se appendix 1.

Intervjuguiden bestod av inledande frågor som är mer öppnande och generella samt uppföljningsfrågor där intervjuobjektet fick möjlighet att utveckla sina svar. Den innehöll även direkta frågor, som var riktade till individen, och indirekta frågor där en generell uppfattning undersöks (Bryman & Bell, 2011 s. 486).

Därefter kontaktades intervjuobjekten i enlighet med processen som beskrevs ovan, under rubriken urval. Intervjuobjekten tillfrågades om de ville ställa upp på en intervju. Intervjuer på plats föredrogs men det nämndes även att det fanns möjlighet till telefonintervju och skriftlig intervju. En telefonintervju genomfördes på ett liknande sätt som de personliga intervjuerna. Tre skriftliga intervjuer genomfördes genom att intervjuobjektet erhöll intervjuguiden och ombads att besvara dessa frågor utförligt och gärna komplettera med övriga resonemang och kommentarer. Om intervjuobjektet valde att ställa upp så skickades intervjuguiden till personen. Detta gjordes av två anledningar. Dels för att intervjuobjektet skulle

känna sig bekväm och kunna förbereda sig, dels för att detta skulle generera mer genomtänkta, utförliga och korrekta svar.

Intervjuerna inleddes med att uppsatsens syfte och författaren introducerades. Därefter tillfrågades intervjuobjektet om denne kunde tillåta att intervjun spelades in vilket accepterades i samtliga fall. De personliga intervjuerna spelades in med standardprogrammet Röstmemon på iphone. Intervjuobjekten informerades även att resultatet kommer anonymiseras, se vidare under rubrik forskningsetik. Därefter fortlöpte intervjun med hjälp av intervjuguiden. Följdfrågor ställdes där detta kändes logiskt.

#### **2.2.4. Forskningsetik**

Det är viktigt att forskningen har en tydlig förankring i etiskt utförande och hänsynstagande. Det finns främst fyra huvudsakliga frågor som måste beaktas vid genomförande av en undersökning:

- Uppstår det någon skada för deltagaren?
- Förekommer det bristande samtycke från deltagaren?
- Inkräktas deltagarens privatliv?
- Förekommer någon form av bedrägeri, förfalskningar, orättvisa förvridningar eller undanhållande av information? (Bryman & Bell, 2011, s. 150)

Det var en prioritering hos uppsatsförfattaren att utföra en etisk undersökning. Detta eftersom frågan som undersöks är kontroversiell och i stor utsträckning drabbad av intressekonflikter. Vidare är samtliga intervjuobjekt representanter för olika områden, organisationer eller myndigheter. Detta medförde risken att deras anseende hade kunnat skadas ifall datan inte hanterades konfidentiellt.

Först och främst beaktades samtyckeskravet vilket innebär att samtliga intervjuobjekt ställer upp av egen vilja då de blev tillfrågade och att intervjuobjekten har kännedom om intervjuens omfattning och inriktning (Bryman

& Bell, 2011, s. 147). För att respondenterna skulle ges tillfälle att tydligt samtycka skickades intervjuguiden ut i god tid innan intervjun. Det är viktigt att ha hög transparens och därför informerades varje deltagare om författarens bakgrund och avsikt samt uppsatsens syfte. För att säkerställa att intervjuobjekten inte orsakades någon skada av sitt deltagande så valde författaren att anonymisera samtliga svar. Därmed tas inga namn med i uppsatsen och det angavs heller inte vilket älgförvaltningsområde som ansåg vad. Dessutom så fick inte intervjuobjekten kännedom om övriga deltagares identitet eller ansvarsområde. För att beakta intervjuobjektens privatliv så skedde intervjuerna på platser och tider som godkänts av intervjuobjekten.

Slutligen har författaren haft en hög integritet gällande insamlad information. All data har fått utrymme att presenteras i den mån det ansågs relevant, exempelvis har citat använts i den mån det varit möjligt och samtliga intervjuobjekt har behandlats likvärdigt. Resultatet av den etiska undersökningen är att samtliga av de fyra ovanstående frågorna har beaktats och att avsteg från dessa inte har förekommit.

## 2.3. Hantering av empirisk data och analys

Nedan framgår vilka åtgärder uppsatsförfattaren har tagit för att säkerställa att datan har samlats in och hanterats på ett sådant sätt att uppsatsens resultat blir rättvisande och trovärdigt. Det beskrivs även hur datan efter insamling sammanställts och analyserats.

### 2.3.1. Reliabilitet

Reliabilitet avser hur trovärdig datan som presenteras i uppsatsen är och även hur sannolikheten att upprepande av undersökningen ger samma resultat ser ut. Då undersökningen har genomförts genom kvalitativ metod med hjälp av intervjuer av representanter som talar utifrån sina respektive erfarenheter och uppfattningar så kan det i framtiden vara möjligt att liknande undersökningar ger något annorlunda utfall. Detta beror på att ständig utveckling inom forskningen och förändringar inom politiskt klimat och lagrum påverkar hur intervjuobjekten ser på



viltförvaltning. Däremot har en intervjuguide utformats vilket möjliggör att samma frågor kan ställas igen vilket bör generera relativt lika svar vilket ökar reliabiliteten (Bryman & Bell, 2011 s. 170).

### **2.3.2. Validitet**

Validitet avser huruvida mätobjekten faktiskt mäter det som frågeställningen avser. Alltså, innebär validitet i vilken mån som undersökningen mäter rätt data. Hög validitet genererar hög tillförlitlighet. Om däremot validiteten är låg innebär det att undersökningen har mätt fel saker vilket genererar ett icke trovärdigt resultat och slutsats (Bryman & Bell, 2011 s. 172).

För att uppnå hög validitet har experter inom området ombetts att delta i undersökningen. Det är personer som på daglig basis arbetar med frågor relaterade till uppsatsens syfte. Då de representerar olika intressen förväntas det vara väl inlästa på frågorna och har valts som representanter baserat på sin kompetens. Då vissa av representanterna har vissa särskilda intressen på sin agenda har personer från motsatta intresseläger ombetts delta för att ge en nyanserad och rättvisande bild av situationen. Då samtliga intressen beaktats och dessa representerats av kompetenta individer, vars kompetens är direkt knutet till uppsatsens syfte bidrar det till en hög validitet. För att datan som inhämtades vid intervjun skulle kunna återges på ett korrekt och tillförlitligt sätt spelades samtliga personliga intervjuer in. Detta möjliggjorde att intervjuerna kunde återuppspelas och gås igenom gång på gång vilket på så sätt innebar att den mänskliga faktorn hos författaren inte spelar in i hur datan tolkades. För att ytterligare öka validiteten så var intervjustrukturen standardiserad och att intervjuobjekten fick besvara samma frågor vilket bidrar till ökad jämförbarhet.

### **2.3.3. Sammanställning av data**

För att intervjuerna skulle bli så givande som möjligt med avseende på relevanta följdfrågor så valde uppsatsförfattaren att inte föra protokollen under intervjuerna. Detta resulterade i att all insamlad data endast fanns som ljudfiler.

Efter att intervjuerna genomförts så transkriberade uppsatsförfattaren intervjuerna genom att ljudfilerna spelades upp och de transkriberades i ett ordbehandlingsprogram på datorn. Detta gav uppsatsförfattaren möjligheten att följa upp eventuella oklarheter med intervjuobjekten i efterhand genom telefonsamtal eller mail. Transkriberingen skedde i enlighet med intervjuguidens struktur. Detta bidrog till att intervjuerna efter transkriberingen var lätta att jämföra.

#### **2.3.4. Analys av insamlad data**

Efter det att intervjuerna sammanställts från ljudfiler till text så påbörjades arbetet med att analysera den insamlade datan. Eftersom intervjuerna var strukturerade efter intervjuguiden ökade jämförbarheten. Uppsatsförfattaren kunde därmed jämföra de olika svaren som hade givits och därmed se huruvida de fanns några tydliga skillnader eller likheter i intervjuobjektens svar.

Eftersom en av de specifika frågeställningarna som behandlades bygger på samverkan och enighet gick även analysen ut på att identifiera huruvida intervjuobjekten kunde enas kring ett svar på uppsatsens frågeställning baserat på deras respektive ståndpunkter.

Datan presenterades genom att förvaltningsgrupperna tilldelades bokstäverna A-C, som ett led i anonymiseringen vilken diskuterades under avsnittet forskningsetik. Intervjuobjektens åsikter presenterades sedan genom att personen benämns utifrån sin titel och tillhörande förvaltningsgrupp (A-C).

## 3. Litteraturöversikt

Litteraturöversikten bidrar med en faktamässig grund som är nödvändig för att problematiken ska identifieras samt för att resultat, diskussion och slutsats ska kunna förstås. Litteraturöversikten bidrar även med en kartläggning över redan inhämtad och presenterad data i ämnet.

### 3.1. Artfakta

Vildsvin (*Sus scrofa L.*) tillhör familjen partåiga hovdjur och är en anpassningsbar viltart och allätare vilket betyder att de kan äta föda från både växt- och djurriket (Thurfjell, 2011 s. 11). De är selektiva i valet av föda och har en tydlig preferensordning (Cabanau, 2001 s. 37). Den naturliga födan består 80- 90 % av vegetabilier men födan kan även bestå av andra djurarter, fågelägg, insekter och kadaver (Schley & Roper, 2003 s. 50). Vildsvin föredrar att äta energirik föda som ek- och bokollon framför människoproducerad mat. Dock utgör uppodlad jordbruksmark en stor födoresurs för viltet vilket ger inverkan på vildsvinsstammars storlek (Bieber & Ruf, 2005 s. 1204).

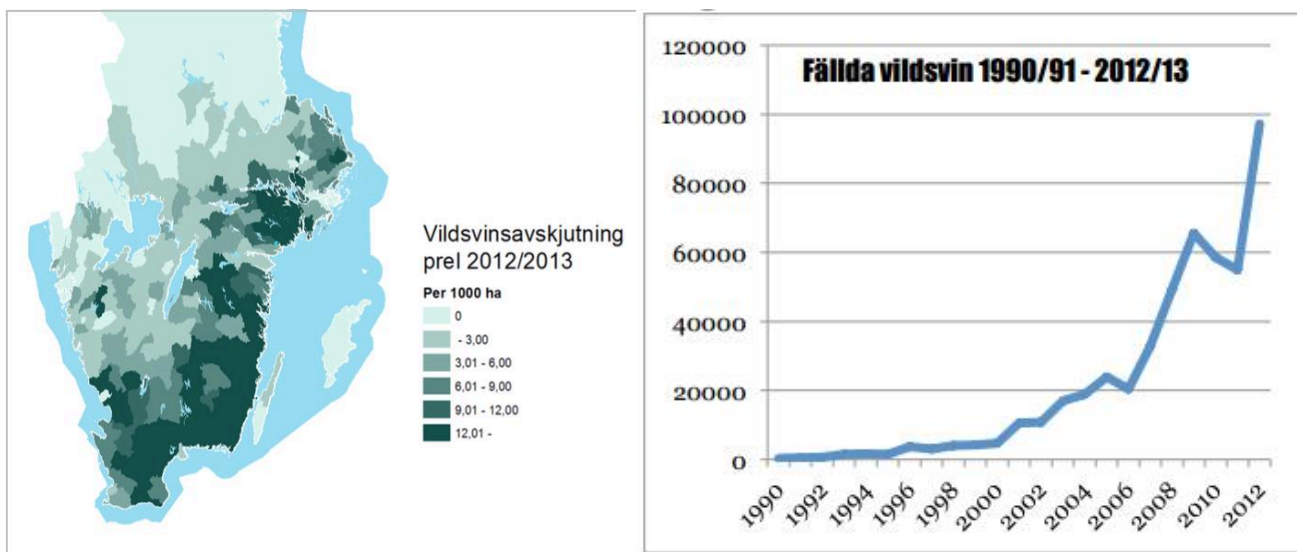
Vildsvinet är på grund av sin intelligens, anpassningsbarhet och försvarsförmåga ett svårjagat byte (Tham, 2001 s. 9). Vildsvin är funktionellt byggda, kompakta, och kraftfulla (Tham, 2001 s. 16). De lever i matriark och leds av en äldre sugga, så kallad ledarsugga. Ledarsuggan har en viktig funktion för gruppens sociala struktur som oftast består av ett antal närbesläktade suggor med deras avkommor. Galtarna lever ensamma (Thurfjell, 2011 s. 12). Suggan lär sina kultingar ett ändamålsenligt beteende och ser till att gyltor inte blir betäckta vid för låg ålder (Danell & Bergström, 2010 s. 84). En gylta är en grishona som ännu inte har fött en kull (Cabanau 2001, s. 25). Vildsvinsgruppens ålderssammansättning består normalt av 75 % kultingar, 15- 20 % fjolingar och 5 % äldre djur (Viltskadecenter, 2010). Det är inte förrän när galten har uppnått en ålder på ca fem år som könspräglagen börjar

bli tydlig (Tham, 2001 s. 17). Fortplantningen sker vanligen under september till januari men kan ske under hela året om utfodring sker (Melis *et al.*, 2006 s. 804). Brunsten brukar ske samtidigt hos alla suggor i en grupp som synkroniseras av ledarsuggan (Bjärvall & Ullström, 2010 s. 235). Normalt har suggor en kull per år, men kan även få en andra kull. Antal kultingar suggan får är beroende av hennes kroppsvikt (Cabanau, 2001 s. 40; Svenska jägarförbundet, 2013b). Varje kull består normalt av mellan tre till åtta kultingar, vilket är en orsak till att stammarna växer snabbt i jämförelse med annat klövvilt (Geisser & Reyer, 2004 s. 943).

## 3.2. Historia och geografisk utbredning

Vildsvin är ett nygammalt vilt och har varit utbredd i svensk fauna i över 8000 år (Svenska jägarförbundet, 2012). Vildsvin jagades till utrotning på 1600-talet men återinfördes genom rymningar på 1970 och 80-talet i Skåne och Södermanland, vilka är nuvarande vildsvinsstammens härstamning, ihop med illegala utsättningar runt om i landet. År 1988 beslutade regeringen att vildsvinen återigen skulle tillhöra den svenska faunan (Tham, 2001 s. 11). Populationen har därefter brett ut sig snabbt (Thurfjell, 2011 s. 11).

År 2013 uppskattades vildsvinsstammen i Sverige vara 175 000 stycken med hjälp av trafikdödade vildsvin och avskjutningsstatistik (SOU 2014:54 s. 47). Att ha kunskap om antal vildsvin och stammens sammansättning inom ett visst område är grundläggande för att uppnå en framgångsrik förvaltning (Cabanau, 2001 s. 48). Inventering kräver dock tid och pengar och utförs ofta av ideella grupper (Danell & Bergström, 2010 s. 45). Vildsvinsstammarna har brett ut sig som mest i södra och sydöstra delarna av Sverige men fortsätter ända upp till norrlandsgränsen, se figur 1. Lång tid av tjäle och tjockt snötäcke är ett problem för vildsvin eftersom de till stor del letar föda i jord. Ökning av vildsvinsstammen beror därmed även på globala klimatförändringar då vildsvin gynnas av att medeltemperaturen ökat (Bieber & Ruf, 2005 s. 1206).



Figur 1. Vildsvinens utbredning och utveckling år 2012/ 2013 baserat på jägarnas frivilliga avskjutningsstatistik. Stammens nettotillväxt beräknades till 31 % per år under 2000- 2009. Det vill säga en fördubbling av vildsvin på ca tre år. Källa: SOU 2014:54, s. 48; Svenska Jägareförbundet, viltövervakning, 2013a.

### 3.3. Vildsvinspåverkan i jordbruk, skogsbruk och natur

Vildsvin orsakar stora skador inom jordbruket (Viltskadecenter, 2015). Grödor som är speciellt utsatta för vildsvinsskador är energirika grödor som majs, ärtor, potatis, sockerbetor, havre och vete. Korn och råg är mindre skadedrabbat (Massei & Genov, 2004 s. 140). De största skadorna sker på sensommaren och tidig höst vid mjölkmodnad (Viltskadecenter, 2010). Vallar är hårt skadedrabbade av vildsvin, speciellt om de legat i två till tre år. Vildsvin letar där efter kvickrot och insektslarver. Vildsvins uppbökning av vallar medför att jord kan följa med i ensilagen vilket kan medföra att ensilagebalen blir oanvändbar som djurfoder. Uppböcade åkermarker leder också till att stenar och växtdelar som bökats upp fastnar i jordbruksredskap (Tham, 2001 s. 54).

År 2014 var vildsvin den viltart som orsakade störst skada i jordbruksgrödor och skadan var även störst i skogsbygder (Jordbruksverket, 2015). Det finns dock ingen tillförlitlig statistik över skador orsakade av klövvilt på jordbruksgrödor, eftersom det inte längre betalas ut ersättning (Danell & Bergström, 2010 s. 154).

Områden som ofta utsätts av vildsvin är inte slumpmässiga, skadenivån har visats vara högre på jordbruksmarker som ligger i skogsbrutna landskap jämfört med jordbruksmarker i slättbygd. Därmed är skadenivån relaterat till landskapets fragmentering (Thurfjell *et al.* 2009 s. 523).

Att ha vildsvin på sina marker kan även innebära en ekonomisk tillgång (Gordon *et al.*, 2004 s. 1022). Skador som vildsvin orsakar inom jordbruket kan därför ställas mot den avkastning som vildsvinen tillför marker. I vissa områden med täta vildsvinsstammar stiger priset på jaktarrenden och jakten kan dra in mer pengar än vad lantbruket gör. Det finns lantbruk som har anpassat sig efter jakten, vilket har lett till en högre ekonomisk avkastning (Tham, 2001 s. 61).

Inom skogsbruket är vildsvinspåverkan inte särskilt påtaglig och till viss del positiv (Tham, 2001 s. 53). Vildsvin favoriserar proteinrik föda och äter skadliga insekter som exempelvis snytbaggar. De underlättar även skogsförnyringen eftersom de myllar ner ekollon och fröer när de bökar i jorden (Tham 2001, s. 52). I ett försök som utfördes i Tyskland gynnades unga granplanteringar av vildsvinspåverkan eftersom de undanröjde konkurrenskraftig vegetation som ledde till ökad förnyelse och tillväxt hos gran (Massei & Genov, 2004 s. 140). Negativa konsekvenser som vildsvin medför i skogen är då de bökar upp rotsystem i granförnyringar, vilket idag sker i ringa omfattning. Vildsvin kan även indirekt utgöra skogsskador när dem bryter sig in i inhägnade planteringar. Vildsvin påverkar inte planteringarna nämnvärt, men deras ingångar används sedan av hjortvilt och harar som betar av plantorna (Tham, 2001 s. 52).

I naturen sprider vildsvin frö i marker med hjälp av pälsen och påverkar därmed floran positivt (Björvall & Ullström, 2010 s. 235). När vildsvin bökar i jorden leder detta till en naturlig form av markstörning, vilket ger resultatet av att konkurrenskraftiga arter ger utrymme för mer konkurrenssvaga (SLU, 1996; Danell & Bergström, 2010 s. 142). När vildsvin bökar i jorden accelereras även nedbrytningen av organiskt material som gynnar föroren (Massei & Genov, 2004 s.

140). Ett svenskt forskningsprojekt visade att artrikedomen hade ökat med 30 % inom ett vildsvinspåverkat område (Tham, 2001 s. 52). Biologisk mångfald påverkas därmed positivt av vildsvin och fungerar tillsammans med annat klövvilt som grundpelare i många ekosystem (Gordon *et al.*, 2004 s. 1025).

### 3.4. Effekter av jakt och metoder för kontroll av vildsvin

Vildsvins höga reproduktionstakt samt stora anpassnings- och inlärningsförmåga medför svårigheter med att utföra effektiv populationskontroll genom jakt (Thurfjell *et al.*, 2013 s. 87). Jaktens intensitet och vildsvins förmåga att lära sig av jaktupplevelser påverkar artens rörelsemönster och födosöksbeteende (Geisser & Reyer, 2004 s. 943).

Vildsvins födosammansättning och samspelet med miljön är starkt kopplat till predationsrisk (Massei *et al.*, 2011 s. 83). Jordbruksmarker som ligger i områden med hög predationsrisk kommer ha en lägre risk för vildsvinsskador jämfört med områden med låg predationsrisk. I ett område med hög predatorrisk ägnar vildsvin även mer tid åt vaksamhet, vilket medför ett minskat födosöksbeteende (Thurfjell *et al.*, 2013 s. 87). Vildsvin i Sverige har få konkurrenter och bortsett från jakten är predationspåverkan nästintill obefintlig (Viltskadecenter, 2010; Danell & Bergström, 2010 s. 83).

Kunskap om köns- och ålderssammansättningen i vildsvinsstammen är viktig för att kunna förvalta viltet i ett långsiktigt perspektiv (Danell & Bergström, 2010 s. 66; Keuling, 2009 s. 4). Under jakt är det därmed viktigt att skjuta rätt djur då äldre individer bör behållas. Detta eftersom felaktig avskjutning bryter ner vildsvinsstammens matriarkaliska uppbyggnad och skapar en negativ utveckling av stammen (Tham, 2001 s. 60; Cabanau, 2001 s. 44). Ju fler yngre individer vildsvinsstammen består av, ju högre är även näringsintaget på grund av tillväxt och desto mindre är deras hemområde, vilket medför att skadorna blir intensivare (Tham, 2001 s. 60; Cabanau, 2001 s. 44). Äldre och erfarna suggor kan styras genom avledande utfodring eftersom de undviker ”farliga” fält och väljer i stället

utsatta foderplatser. Om ledarsuggan skjuts blir flocken förvirrad och kommer gå dit födan finns, vilket leder till att jordbruksmarker besöks. Därför bör jakten riktas mot årsgrisar eftersom ledarsuggan då inser att det är bättre att leta föda på en tryggare plats (Tham 2001, s. 56; Jordbruksaktuellt, 2013). Yngre galtar bör sparas eftersom då de blir kapitala kan para sig med de äldre suggorna, vilket vidgar avelsbanken inom arten (Tham, 2001 s. 60).

Selektiv jakt på vuxna honor kan effektivt minska populationstätheten (Cabanau, 2001 s. 52; Keuling, 2009 s. 16). Enligt en studie gjord av Toigo *et al.* (2008) resulterade selektiv jakt på vuxna honor till ökad effektivitet och selektiv jakt på hanar i minskad effektivitet i utövandet av populationskontroll (Toigo *et al.*, 2008 s. 1536). Möjligheter till att bedriva selektiv jakt på vildsvin är svårt eftersom skillnaden i utseende på yngre galtar och gyltor är marginell (Massei *et al.*, 2011 s. 84). För att kunna stabilisera stammen krävs en omfattande jakt av ca 90 % av tillväxtgrisarna varje år (Viltskadecenter, 2010). I vildsvinsstammar som jagas intensivt och amatörmässigt är äldre individer underrepresenterade (Cabanau, 2001 s. 52). Den kraftiga tillväxten och föryngringen kan förklaras av bristande planering och okontrollerad avskjutning. Därmed borde vildsvinsjakt kombineras med en för arten lämplig avskjutning (Cabanau, 2001 s. 54).

Den mest effektiva åtgärden för att förhindra vildsvinsskador på gröda är intensiv jakt under sädens mjölkmodnad, eftersom det avskräcker vildsvinen från området, och driver istället vildsvinstammen till områden där de gör mindre skada (Geisser & Reyer, 2004 s. 943; Thurfjell *et al.*, 2013 s. 91; Keuling 2009 s. 12). Utöver jakt finns exempelvis möjlighet att stängsla in jordbruksmark, locka bort vildsvin genom avledande utfodring eller genom tekniska hjälpmedel som levandefällor eller bortskrämmning genom diverse metoder (Thurfjell *et al.*, 2013 s. 90). Tekniska hjälpmedel för att skrämman bort vildsvin tappar dock effekten efter ett tag eftersom vildsvin genomskådar dem (Tham 2001, s. 55).

Skadorna kan även begränsas genom att undvika att odla attraktiva grödor på särskilt utsatta områden, som exempelvis i närhet av beklädda skogskanter (Tham,



2001 s. 55). Strategin av att utfodra vildsvin i syfte att leda bort vildsvin från odlad mark kan dock vara kontraproduktivt eftersom detta medför att vildsvin får tillgång till föda året runt, vilket gynnar dess reproduktion och överlevnadsförmåga (Thurfjell, 2011 s. 12). Skadefrekvensen ökar linjärt med antal utfodringsplatser (Geisser & Reyer, 2004 s. 944; Keuling, 2009 s. 10). Enligt en studie gjord av Geisser & Reyer (2004) påvisades även att kortare avstånd mellan utfodringsplats och jordbruksmark ledde till fler återkommande skador. Därmed är det av stor betydelse och vikt att foderstationer placeras utifrån noggrann planering och samordning mellan jakträttsinnehavare. Studien visade även att utfodring med mål att försöka locka vildsvin från attraktiva grödor inte gav någon effekt oavsett val av utfodringsmaterial (Geisser & Reyer, 2004 s. 944). Vildsvinsstängsel kan vara ett ineffektivt tillvägagångssätt för att minska vildsvinsskador, framförallt på grund av höga kostnader kombinerat med tidsåtgången vid uppsättning. Dessutom har stängsling snarare gett effekten att människan accepterat vildsvinstäta områden istället för att skapa ett system som kan styra och förvalta vildsvinsstammen. Stängsling leder även till att vildsvins skadepåverkan förflyttar sig till områden som är mindre skyddade, vilket gör att problemet istället uppkommer på andra platser (Geisser & Reyer, 2004 s. 944).

## 4. Förvaltning

### 4.1. Älgförvaltning

Under 1980-talets början hade Sverige sannolikt världens största älgstam, vilket skapade problem för jord- och skogsbruk (SOU 2007:63 s. 12). I ett försök att råda bot på problematiken beslutades det att införa älgförvaltningsområden (SOU 2007:63, s. 11). Genom införandet av älgförvaltningsområden eftersträvas att på ett bättre sätt ta hänsyn till vården av älgstammens biologiska krav och öka jaktvårdsföreningars samverkan. Förvaltningsområden ska samordna intressen och bidra till en balanserad älgstam på såväl kort som lång sikt (Länsstyrelsen Skåne, 2012).

Älgjaktssystemet är uppbyggt genom att landet delas in i älgförvaltningsområden som i sin tur består av älgskötselområden, se figur 2. Respektive älgförvaltningsområde hanterar en egen älgstam som ska förvaltas lokalt och gränserna är satta efter biotop, naturliga hinder för älgstammen samt utifrån befintliga älgskötselområden (Naturvårdsverket, 2015). I Skåne finns fem stycken registrerade älgförvaltningsområden (Länsstyrelsen, 2012). I varje älgförvaltningsområde finns en ledningsgrupp som består av tre markägarrepresentanter och tre jägarrepresentanter. Förvaltningsgruppens viktigaste styrdokument är en förvaltningsplan som upprättas vart tredje år. I den beaktas fodertillgång, skadenivåer av älg samt plan för jakt och viltvård. Förvaltningsområdet ska bidra med kunskap, planering och vägledning på en övergripande nivå. På den mer lokala nivån finns skötselområden där jaktlagen ingår. Organiseringen i skötselområden är frivilliga genom att jaktlag samarbetar i områden som klarar att bära en avskjutning av minst tio vuxna älgar per år. Avskjutning sker i enlighet med de riktlinjer som finns i förvaltningsområdets skötselplan (SLU, 2011). I älgförvaltningen är länsstyrelsen beslutande myndighet ihop med viltförvaltningsdelegationen, vilka beslutar om övergripande riktlinjer för älgstammens skötsel i länet (Förordning 2009: 1474). Länsstyrelsen registrerar

älgskötselområden, licensområden och fastställer planer, jakttider och avgifter. De beslutar även om arealgränser för licensområden och ansvarar för rättssäkerhet och ekonomi (Naturvårdsverket, 2015). Då kunskap och tillämpning är en förutsättning för att kunna uppnå en adaptiv och balanserad älgförvaltning ska fakta tas från avskjutningsstatistik, älgobservationer, kalvvikter och spillningsinventering (Naturvårdsverket, 2015). Respektive älgskötselområde har till uppgift att ge viktig information om lokala variationer i området. Delaktighet och samråd inom älgskötselområden och älgförvaltningsområden mellan markägare och jägare är viktig. Länsstyrelsen gör minst vart tredje år en översyn av älgskötselplanerna (Naturvårdsverket, 2015).



Figur 2. Älgförvaltningens organisation fördelat på förvaltning-, skötsel- och licensområden samt registrerad mark (Naturvårdsverket, 2015).

## 4.2. Vildsvinsförvaltning

Det övergripande mål för Sveriges vildsvinsförvaltning är att långsiktigt få till stånd en *”livskraftig, frisk och kontrollerad population av vildsvin, anpassad till regionala och lokala förutsättningar”* (Naturvårdsverket, 2010). Eftersom situationen är okontrollerad inom vissa områden i södra Sverige är förvaltningsmålet *”att reducera populationerna och minska skadeverkan av för mycket vildsvin”* (Naturvårdsverket, 2010). Målen kan uppnås genom att öka avskjutningen, anpassa stödutfodringen vintertid och genom att skapa kontroll över åtlars och foderplatsers lokalisering (Naturvårdsverket, 2010). Exempelvis genom gemensamma *”förvaltningsregler”* som inbegriper dessa punkter (Svenska

Jägarförbundet, 2013a). Grundförutsättningen för att uppnå vildsvinsförvaltningens syfte är en gemensam förvaltning över större sammanhängande geografiska områden från ca 1000 hektar och uppåt (Svenska jägarförbundet, 2013a). Samverkan mellan jägare, jordbrukare och andra berörda intressenter och främjandet av kunskaper kring vildsvins beteende, jaktutövning och skadeförebyggande åtgärder är en viktig grundpelare (Naturvårdsverket, 2010; Svenska Jägarförbundet, 2009).

Samverkan som har bedrivits i vildsvinstäta områden har resulterat i effektivare jakt och mindre skador (Naturvårdsverket, 2010). Att skapa en handlingsplan för vildsvin är även ett viktigt styrmedel (Svenska jägarförbundet, 2013b). Inom vildsvinsförvaltning finns en del svårigheter, dels på grund av att förvaltningen ställer höga krav gentemot andra intressen och dels genom att en viss typ av förvaltningsmodell inte är kan tillämpas överallt. Intresset av att bilda samverkansområden måste även komma från de berörda själva (Naturvårdsverket, 2010). Därmed ställs det stor vikt vid att länsstyrelsen och viltförvaltningsdelegationerna är lyhörda för behovet av samverkan hos berörda parter (Naturvårdsverket, 2010). Många marker som vildsvinen rör sig på ingår i älgskötselområden, därför kan överenskommelser kring vildsvinsförvaltningen med fördel omfattas på skötselområdesnivå (Svenska jägarförbundet, 2013b). En optimal samverkan och den effektivaste förvaltningen skulle kunna uppnås genom större förvaltningsenheter och genom att mindre jaktlag bildar större jaktlag vid behov (Svenska jägarförbundet, 2013b). Då de lokala förutsättningarna för vildsvinsstammarna varierar mellan länen och även inom länen mellan jaktvårdskretsarna bör vildsvinsförvaltningen med fördel beslutas på lokal nivå (Svenska jägarförbundet, 2013b).

## 5. Resultat

### 5.1. Intervjuer

#### 5.1.1. Vildsvinsförvaltning inom älgförvaltningsområden i Skåne

Samtliga intervjuobjekt från älgförvaltningsgrupperna delade åsikten om att det inte finns kunskap om hur förvaltningen av vildsvin ser ut i Skåne. Detta dels på grund av att det inte diskuteras vildsvin inom älgförvaltningsgrupperna, dels för att kunskapsnivån för vildsvin och resterande klövvilt är låg jämfört med älg. Enligt samtliga intervjuobjekt är problemen med vildsvin mindre idag än vad den var för cirka fyra till fem år sedan. Enligt representanterna från område C har vildsvinsstammen minskat de två sista åren men att det känns som en stark vildsvinsföryngring detta år. Enligt myndighetsrepresentanten är problemen med vildsvin generellt små men att det finns lokala problemområden.

Samtliga intervjuobjekt framför att det finns informellt lokala samarbeten. Representanter från område B och jägarrepresentant från område C framförde att samverkan på jaktlagsnivå bedrivs i form av gemensamma jakt dagar, vilket medför att det blir störning över ett större område och att resultatet av jakterna förbättras.

I intervjuerna betonades vikten av lokala aktörers inställning och ansvarstagande. Aktivt deltagande från markägarnas sida krävs för att få till stånd en fungerande förvaltning. Samtliga markägarrepresentanter ansåg att det inte finns någon fungerande vildsvinsförvaltning sett till hela deras älgförvaltningsområde.

Samtliga jägarrepresentanter ansåg att graden av vildsvinsförvaltning är nära knutet till markägarnas kunskapsnivå och engagemang. Enligt jägarrepresentanterna har detta lett till en väldigt varierad grad av förvaltning och stora lokala skillnader.

Det framkom av intervjuerna att vildsvinsförvaltningen inte fungerar eftersom markägare och jägare agerar utifrån egna olika intressen. Enligt jägarrepresentanten från område C och markägarrepresentant från område A finns det dock lokala jaktlag som samverkar och får förvaltningen att fungera i vissa områden inom deras älgförvaltningsområde.

Enligt myndighetsrepresentanten finns det två problem i Skåne som är kopplade till vildsvinsförvaltning. Dels finns det stora markägare som förvaltar utifrån egna intressen. Väljer dessa att satsa på jakt och därmed stora vildsvinsstammar så leder det ofta till problem för angränsade markägare. Dels finns områden med många små markägare som varken samarbetar eller delar samsyn. I båda fall bidrar vildsvinens närvaro till skador på jordbruksmark.

### **5.1.2. Synen på vildsvin som problem eller resurs**

Samtliga markägar- och jägarrepresentanter ansåg att synen varierar. Generellt ses vildsvin som ett högklassigt jaktbart vilt av såväl markägare som jägare. I de fall samarbete saknas tenderar vildsvinsskador att vara större vilket leder till att de ses som ett problem. Exempelvis ansåg markägarrepresentanten från område A att aktiva och mindre lantbruk i ett fragmenterat och ägosplittrat landskap ofta upplever vildsvin som problematiskt men att icke aktiva lantbruk i samma områden kan se vildsvin som resurs. Jägarrepresentanten från område C tror att vildsvin idag ses mer som en tillgång än ett problem och att det främst är större gårdar som ser viltet som resurs eftersom det krävs areal för att kunna uppnå till den volym som krävs. Enligt markägarrepresentant från område A finns det lantbrukare som på mindre skala odlar sockerbeter uteslutande som utfodring till vilt.

Även om vildsvin orsakar skador på gröda menade majoriteten av representanter för älgförvaltningsgrupperna att detta kan ställas mot det värde som en stor vildsvinsstam har i termer av högre jaktarrenden och köttvärde. Exempelvis menade jägarrepresentanten från område B att en del markägare tjänar mer på jakten än på sin produktion. Tidigare har markägare livnärt sig på skogs- och

jordbruk men numera kommer även viltet in som en resurs, vilket kan leda till bättre samförvaltning mellan näringsgrenarna och medföra positiva effekter för en levande landsbygd. En förbättrad integrering av näringsgrenarna kan enligt jägarrepresentanten från område B och markägarrepresentanten från område A leda till större intresse av att utföra viltvårdsåtgärder inom skogs- och jordbruket. Enligt jägarrepresentanten från område B och C samt markägarrepresentanten från område A och C finns det behov av förbättrad integration av vilt som ny näringsgren, vilket underlättats om det fanns större möjligheter till att nå ut med försäljning av vildsvinskött till allmänheten. Dock ansåg markägarrepresentanten från område C och jägarrepresentanten från område A att vildsvin inte utgör ett värde i förhållande till skadorna de åstadkommer. Jägarrepresentanten från område A menade att *”Ett enskilt vildsvin kan göra mer ekonomisk skada för lantbrukare än vad den erbjuder i köttvärde”*.

Enligt myndighetsrepresentanten ser de flesta vildsvin som resurs. De som ser vildsvin som problem är framförallt mjölkbönder med små vallar och beten i skogslandskap samt spannmålsodlare vilka angränsar till markägare som vill ha mycket vildsvin. Denne menar, likt övriga intervjuobjekt, att många lantbrukare har ett balanserat förhållande till vildsvin som resurs och problem. Detta i bemärkelsen att vildsvin har ett värde som jaktbart vilt samtidigt som de orsakar skador på jordbruket. På grund av sitt värde som jaktbart vilt så arbetar vissa markägare för en stor vildsvinspopulation genom utfodring i sitt område för att öka värdet av jaktarrendet. I dessa problemområden föder markägaren upp en stor vildsvinsstam medan jakträttsinnehavaren endast bedriver jakt vid ett fåtal tillfällen per år vilket skapar en stor och obalanserad vildsvinstam som orsakar problem för jordbruket.

### **5.1.3. Åtgärder och verktyg för att styra vildsvin**

Samtliga intervjuobjekt anser att det finns ett flertal förbättringsåtgärder som kan implementeras för att kontrollera vildsvin på ett bättre sätt. Ett fokusområde är hur och om utfodring ska bedrivas. Exempelvis ansåg markägarrepresentanten från område A att avledande utfodring är ett viktigt styrmedel och om utfodring förbjuds kan det få förödande konsekvenser på jordbruksmarker. Utfodring ska då

ske under kontrollerade former. Markägarerepresentanten från område B ansåg dock att utfodring inte bör ske annat än vid åtelplats under jakt.

Samtliga intervjuobjekt anser att val av jaktmetod är ett viktigt styrmedel. Då vildsvin är lättstörda och snabblärd så kan vildsvinsstammarna styras till skogar där de gör mindre skada om de aktivt jagas på jordbruksmarker men lämnas i fred i skogsområden. Jägarrepresentanten från område C ansåg att jaktuppehåll i skogen under grödoperioden hade skapat en lugn levnadsmiljö för vildsvinen i skogen samtidigt som en frikostig skydds jakt bör tillåtas i växande gröda. Enligt markägarerepresentanten från område A och jägarrepresentanten från område B och C är gemensamma vildsvinsjakter över stora områden effektivare än små och enskilda jakter.

Jägarrepresentanten från område B betonade vikten av att det ska finnas tillräckligt med föda för vildsvin i skogsområden för att de ska välja detta levnadsområde. Detta kan ske genom att hänsyn tas till vilt i produktionsskog. Exempelvis genom att lämna lövträd i skog och satsa på en annan bild av produktionsskog. Ett annat alternativ är att upprätta viltåkrar eftersom vildsvin kan välja att beta på sådana istället för gröda, något som har noterats av jägarrepresentanten från område B. Inhängning av grödor anses generellt sätt också vara en effektiv åtgärd för att minska vildsvinsskador. Dock menar markägarerepresentanten i område C att detta inte är en hållbar förvaltningsåtgärd eftersom problemet förflyttas till områden där skadetrycket koncentreras och ökar.

Jägarrepresentanten i område C ansåg att samförvaltning mellan markägare och jägare är viktig för att kunna styra vildsvinen från skadekänsliga områden. Exempelvis genom att markägaren bildar skjutgator i fälten så att jägaren har möjlighet till att se vildsvinen eftersom det underlättat jakten. *”Det som markägaren förlorar i grödor på grund av anläggning av skjutgator tjänar markägaren på att inte få skador inuti grödan”*.



Enligt myndighetsrepresentanten är det viktigt att jakt bedrivs på ett sätt så att äldre sugor sparas. Detta eftersom de har ledarroller i vildsvinsstammar och håller gruppen borta från farliga områden, på exempelvis jordbruksmarker om jakt bedrivs där. Även myndighetsrepresentanten menade att det är viktigt att jakt koncentreras på jordbruksmarker under grödoperioden och inte förekommer i skogen. Denne menade vidare att gemensam avledande utfodring i större sammanhängande områden kan styra vildsvinen bort från områden där de kan orsaka skada. Även viltåkrar och andra foderskapande åtgärder utgör möjliga verktyg för styrning av vildsvin.

#### **5.1.4. Allmän jakt eller licensjakt på vildsvin**

Samtliga markägar- och jägarrepresentanter anser att allmän jakttid positivt har lett till att vildsvin kan jagas efter behov. Samtidigt finns det kunskapsbrist om vilken inverkan allmän jakttid har på vildsvinsstammarna. Enligt myndighetsrepresentanten togs beslutet om allmän jakttid på grund av vildsvins stora reproduktionskapacitet och den lokalt svåra skadebilden.

Enligt jägarrepresentanterna i område B och C är licensjaktens fördelar för kronhjort och älg inte jämförbar med en eventuell licensjakt för vildsvin. Detta på grund av att det för vildsvin är svårt att se könsskillnad, vilket medför svårigheter i utövandet av licensjakt. Troféejakten är inte lika utbred, vilket annars är ett av skälen till att licensjakt krävs för älg och kronhjort. Vildsvin har även en hög populationsdynamik vilket medför svårigheter med att utifrån antalet hondjur kunna beräkna förväntat antal individer i populationen.

Samtliga markägar- och jägarrepresentanter anser att införandet av licensjakt på vildsvin inte är ett ändamålsenligt alternativ för att uppnå en fungerande vildsvinsförvaltning. Representanterna framförde att 90% av avskjutningen ska ligga på årsgrisar och att ledarsuggan ska sparas. Enligt jägarrepresentanten från område A skapar införandet av licensjakt en mängd administration vilken måste skötas och finansieras. Information, kunskap, samförstånd och begränsning av utfodring är fokusområden som gemensamt tas upp som viktiga faktorer för att

uppnå en fungerande vildsvinsförvaltning. Enligt markägarrepresentanten i område A skulle det möjligen kunna införas någon form av tilldelningssystem för avskjutning av vuxna vildsvin hos mindre markägare med syfte att nå upp till en viss areal för att få skjuta fullvuxna vildsvin. Dock skulle detta kräva inventeringar, vilket denne inte är en stor anhängare utav.

Enligt myndighetsrepresentanten hade ett licenssystem per skötselområde med rekommendationer och plan varit ett bra alternativ för vildsvinsförvaltningen eftersom det kan medföra en mer enhetlig syn. Exempelvis genom att jakt i större utsträckning sker på årsgrisar istället för på äldre suggor och galtar. I områden där jakträttshavare har olika mål för vildsvinsstammen uppkommer ofta stora skador trots möjlighet till att skjuta hela tiden. Inom större områden där samsyn om jaktsätt, utfodring och ungefärlig täthet har skapats finns väldigt få skador trots relativt hög populationstäthet. Därmed är skadenivåerna inte enbart beroende av populationsstorlek inom ett visst område.

### **5.1.5. Inventeringsmöjligheter genom förvaltningsområden**

Samtliga intervjuobjekt framförde att vildsvin är svåra att inventera. Detta på grund av att de har hög populationsdynamik, främst är nattaktiva, rör sig över stora områden samt att det inte finns några väl utarbetade inventeringsmetoder för vildsvin. Enligt myndighetsrepresentanten används idag indirekta mått som avskjutningsstatistik och trafikolyckor.

Enligt jägarrepresentant i område B ligger inventeringar *”till grund för att få till stånd en fungerande förvaltning eftersom det kräver att man vet vilka individer som finns inom en stam som avskjutningen kan förhålla sig efter”*. Jägarrepresentant från område C framför att *”då suggor får många kultingar under olika tider på året medför detta att vitsen med att inventera försvinner eftersom vildsvinsstammen kan se helt olika ut år till år”*. Vidare framför representanten att *”behovet av inventering är större om licensjakt finns på djur”*, vilket inte finns på vildsvin.

Jägarrepresentanterna i område A och B samt markägarrepresentanten i område C anser att förvaltningsområden och skötselområden hade resulterat i mer samordnade inventeringar. Markägarrepresentanten i område A och jägarrepresentanten i område C anser att inventeringen ska utgå från samverkansområden genom frivillig samverkan jaktlag emellan, där gemensam jakt sker över större områden på ca 3000- 4000 hektar. Detta istället för att införa förvaltningsområden.

Sammanfattningsvis anser samtliga intervjuobjekt att en samordnad inventering över större områden ökar information- och kunskapsutbyten. Detta kan medföra att resultat sammanställs och utifrån resultaten kan vildsvinsstammen regleras och anpassas. Enligt myndighetsrepresentanten hade skötselområden förbättrat samförvaltningen vilket hade gynnat inventeringar. Exempelvis genom att alla inom ett område samtidigt är ute och räknar antalet vildsvin en till två gånger per år. Eller genom att införa vildsvinsobservationer där alla rapporterar antalet sedda vildsvin under en viss period, exempelvis första älgjaksveckan.

#### **5.1.6. Förbättrad vildsvinsförvaltning via införandet av förvaltningsområden med skötselområden inom dessa**

Markägarrepresentanterna från område A och B anser att den största och mest tillfredsställande genomförandet uppnås på lokal nivå utifrån frivillig samverkan. Dock krävs ett incitament för att få ett initiativ till frivillig samförvaltning. Vidare menade dem att en annan lösning kunnat fungera genom att införa en generell ”avståndsregel” som säger att en utfodringsplats inte ska få anläggas närmare en markägares fastighetsgräns än 400 meter då markägaren inte har ett skriftligt medgivande från sin granne. Om det är flera grannar som berörs behövs ett medgivande från alla grannar, vilket anses kunna vara en metod som leder till samförvaltning och främjar kunskapsutbyten. Enligt markägarrepresentanten från område A hade detta samarbete kunnat ställas i jämförelse med älgskötselområde. *”Nytan med eventuella förvaltningsområden är att de genom regelbundna möten kan utgöra ett forum för förmedling av kunskap och kanske kan bidra till att folk träffas och att initiativ (frivilligt) tas till samsyn och samarbete om vildsvinsförvaltningen.”*

Enligt markägarerepresentanten i område C samt jägarrepresentanterna i område A och B skulle förvaltningsområden för vildsvin kunna vara ett bra sätt till att uppnå gemensamma riktlinjer för förvaltningen. Exempelvis hade förvaltningsområden kunnat främja gemensamma inventeringar, jakter, kunskapsspridning samt gemensam policy och diskussioner kring utfodring, vilket idag saknas inom vildsvinsförvaltningen. Ett förvaltningsområde hade även kunnat verka som stöd och hjälp för skötselområden. Enligt markägarerepresentanten från område A hade skötselområden för vildsvin möjligen kunnat införas hos mindre markägare med syfte att nå upp till en viss areal för att få skjuta fullvuxna vildsvin.

Enligt jägarrepresentanten i område C hade förvaltningsområden för vildsvin varit bra om förvaltningsgrupperna verkar för att samförvaltning sker utifrån frivillighetens bas, utan några speciella regler.

Myndighetsrepresentanten ser positivt på införandet av förvaltningsområden och skötselområden för vildsvin. Detta hade kunnat leda till bättre samverkan, mindre skador, bättre kvalitet och höjd medelålder på vildsvin vilket medför högproduktiva djur och högt jaktuttag på årsgrisar. Myndighetsrepresentanten uttrycker även vikten av att förvaltningsgruppen utbildas så att förvaltningen bygger på kunskap och inte personliga intressen.

## 6. Diskussion

### 6.1. Människans ansvar för förvaltning

Att vildsvin är en intelligent och snabbt anpassningsbar viltart med hög reproduktionsförmåga leder till att det är ett svårhanterbart vilt ur förvaltningssynpunkt (Tham, 2001 s. 9). Vildsvinens överlevnads- och reproduktionsförmåga är starkt knutet till födotillgången. Bland annat är antalet kulingar beroende av saggans kroppsvikt (Cabanau 2001 s. 40). Ledarsuggan har en viktig funktion för den sociala strukturen och gruppens beteende (Thurfjell, 2011 s. 12). Klimatet och predatorer har inte någon märkbar inverkan på vildsvinen i Sverige (Viltskadecenter, 2010). Litteraturen menar på att människan har ett stort ansvar och inflytande på vildsvinsstammarnas storlek, sammansättning och beteende. Detta bekräftades av intervjuerna där intervjuobjekten menade på att vildsvins roll i och inverkan på lokala näringar och miljö hänger på människans förmåga att aktivt kontrollera och styra vildsvinsstammen.

Litteraturen målar upp vildsvinet som ett starkt vilt med god överlevnads- och reproduktionsförmåga. Detta bekräftades av intervjuobjekten och dessa menade på att naturen genom klimat, predation och konkurrens inte på egen hand bibehåller en tillfredsställande vildsvinsstam, varken med hänsyn till stammens storlek, utbredningsområde eller beteende. Litteraturen och samtliga intervjuobjekt var i konsensus att det är upp till människan att säkerställa att den svenska vildsvinsstammen är livskraftig, frisk och kontrollerbar samt existerar i samspel med lokala förutsättningar. Av denna anledning finns övergripande mål för förvaltning av vildsvin. Människan måste därför tillgodose sig kunskap om vildsvin och sedan handla på ett sådant sätt att målen uppfylls då naturen på egen hand inte uppfyller dessa.

## 6.2. Konsekvenser av bristande förvaltning

Att vildsvinet idag är ett kontroversiellt vilt i Sverige beror på att de åstadkommer märkbara skador inom främst jordbruket. Vildsvin är det vilt som i Sverige åstadkommer störst skada på jordbruksgrödor, främst inom skogsbygder (Jordbruksverket, 2015). Det går därmed att diskutera huruvida vildsvinsstammen är kontrollerbar i enlighet med de övergripande målen. Vildsvinsstammen anses av vissa aktörer och även av vissa delar av allmänheten som ett problematiskt vilt. Detta diskuterades av intervjuobjekten som ansåg att det fanns en splittrad syn om huruvida vildsvin är en tillgång eller en resurs. Samtidigt konstaterades att det idag inte finns någon fungerande förvaltning av vildsvin över större områden i Skåne. Detta leder till att vildsvinsstammen inte är kontrollerbar vilket därmed orsakar ovannämnda skador. Litteraturen och intervjuobjekten konstaterade att det är människans ansvar att kontrollera vildsvinsstammen men ansåg även att detta inte görs till fullo i dagsläget. En snarlik situation rådde för älg under 80-talet då en obalanserad älgstam orsakade skador, då främst på det svenska skogsbruket (SOU 2007:63 s. 12).

## 6.3. Anledning till bristande förvaltning

Vildsvin är ett problematiskt och skadeverkande vilt i de fall stammen inte förvaltas korrekt (Thurfjell *et al.*, 2009 s. 521; Viltskadecenter, 2015). Av intervjuerna, som diskuterade situationen i Skåne, fastställdes att vildsvin idag inte förvaltas korrekt sett till hela förvaltningsområdet. Detta leder i sin tur till att vildsvinsstammen upplevs som problematiskt. Vidare gav litteraturen förslag på bakomliggande faktorer som kan skapa en problematisk situation medan intervjuerna istället gav svar på den konkreta situationen i Skåne.

Av intervjuerna framkom att områden med problem främst låg i fragmenterade skogslandskap, vilket är samstämmigt med litteraturen (Thurfjell *et al.* 2009 s. 532). Vidare framkom av intervjuerna att där förvaltning sker utifrån egna intressen av antingen många små markägare eller få stora vars handlande påverkar grannmarker uppstår problem. Alltså konstateras i intervjuerna att de

bakomliggande faktorerna till vildsvinsproblematik är nära knutet till vilka intressen som verkar i området och hur väl dessa är förankrade bland inblandade aktörer. Av intervjuerna framkom att problematik uppstod då aktörer med olika intressen fortskred med sitt handlande utan hänsyn till hur övriga aktörer agerar. Eftersom detta inte kan leda till en enig front i hur aktörer agerar så kan heller inte en fungerande förvaltning eller balanserad och kontrollerbar vildsvinsstam uppnås (Naturvårdsverket, 2010; Svenska Jägarförbundet, 2009).

Att aktörer har olika intressen, något som initialt påträffades i litteraturen men sedan fastställdes i intervjuerna, kan bero på att aktörers syn på vildsvin utgår ifrån antingen näringsverksamhet då jakten blir allt viktigare ekonomiskt eller genom fritidsaktivitet (Tham, 2001 s. 61). Detta resulterar i att aktörer inom ett visst område kan ha helt olika inställning till vildsvin samt målsättning med deras viltvård vilket kan resultera i skador på mark samt konflikter mellan aktörer. Exempelvis kan tre grannar ha helt olikartat handlande där en är jaktintresserad med aggressiv utfodring och avskjutning, en bedriver jordbruk med avledande utfodring samt den tredje är en passiv part. Utfodringen av två parter resulterar i en stark tillväxt. Den aggressiva avskjutningen på en mark leder till att vildsvinsstammen uppehåller sig till de andra två säkrare markerna för att söka föda och skydd vilket resulterar i att skadorna koncentreras och därmed har större inverkan på den individuella markägaren. Ett annat exempel på problem som gavs under intervjuerna var att vissa aktörer kan ha samma mål med sin jakt, vilket också kan vara problematiskt med tanke på upprätthållandet av hierarkin i vildsvinsstammen (Tham, 2001 s. 60; Cabanau, 2001 s.44). Detta i form av att exempelvis samma typ av individer jagas på flera marker inom ett område vilket kan skada stammens sammansättning. Exemplet som gavs var att flera jägare vill skjuta äldre grisar som stora galtar istället för mindre årsgrisar, något som går emot det som krävs för att uppnå en stabil, kontrollerbar och frisk stam.

Den rådande problematiken går därmed att hänföra till att aktörer med olika intressen tillåts att agera utifrån dessa oberoende av övriga aktörer inom samma område. Detta skapar konflikter mellan aktörer vilket förstärker situationen

eftersom sannolikheten för samarbete därmed minskar. I intervjuerna betonades vikten att intressen integreras bättre, exempelvis att jakten sker i bättre samspel med jord- och skogsbruk. Att utfodring, jakt, kunskap, intresse och samarbete kan variera inom ett område lägger grunden för en potentiellt kaotisk situation där alla dessa faktorer kan skilja sig avsevärt mellan markägare, stora som små.

Intervjuobjekten betonade dock att situationen i Skåne till stor del var god och att problemen var begränsade och mindre än tidigare. Där det fungerar har aktörerna tagit ansvar och på egen hand gått in i ett mer informellt samspel där utfodring, jakt och andra metoder samordnas och baseras på hänsyn till varandra. Vidare fanns god kommunikation och kunskapsutbyte mellan aktörerna. Dock finns det ingenting som motiverar eller hjälper aktörer att ingå i dessa samspel annat än deras egna initiativ.

#### 6.4. Förbättrad förvaltning genom samarbete och kommunikation

För att uppnå en fungerande vildsvinsförvaltning kan man dock konstatera att det krävs en samsyn på vildsvin över större områden samt ett gemensamt samarbete och att metoder implementeras på ett sådant sätt att vildsvin inte koncentreras på vissa marker vilket resulterar i skador. Detta kan delvis uppnås genom viljan av att kommunicera och anpassa sig efter grannars produktion och dra fördelar med att samarbeta intressen emellan. Målet med förvaltningsområden, då de infördes för älg, var att samordna intressen och bidra till en balanserad stam på kort och lång sikt (Länsstyrelsen Skåne, 2012).

Det moderna jordbruks- och skogsindustrilandskapet har gjort att det uppstår problem när vilda djur vistas och äter i skogar och åkrar, främst för att mycket av den naturliga födan och habitaterna tagits bort (Cabanau, 2001 s. 57). Vart ska de vilda djuren förvaltas utan att problem uppstår? I enlighet med miljökvalitetsmålen ska ett rikt odlingslandskap samt ett rikt växt- och djurliv uppnås (Miljömål, 2015b). Därför måste jordbruket och jakt som näringsgren arbeta för att dessa mål



uppnås. Detta genom att tillåta djur, som exempelvis vildsvin, att få existera i sina naturliga habitat. I den mån vissa habitat är oönskade, som exempelvis jordbruksmarker för vildsvin, så måste markägare och jägare samarbeta för att skapa ett kompletterande habitat. Det är viktigt att naturen ses utifrån ett samexisterande perspektiv där jordbruk arbetar för att gynna biologisk mångfald och i den mån uppodlad mark missgynnar en art arbetar för att ersätta dessa med ett komplement. På motsvarande sätt måste jordbruk få existera och göra det på ett effektivt och lönsamt sätt. Detta kräver att viltförvaltningen uppnår balanserade populationer som inte har märkbara skadeverkan på grödor. Ett antal intervjuobjekt nämnde skapandet av viltåkrar som ett bra komplement för vildsvin eftersom de inte är önskvärda på jordbruksmark. Om exempelvis skapandet av attraktiva miljöer inom ett visst område kan avledda vildsvinsstammen från ett skadekänsligt område, hade vildsvinsstammen kunnat förvaltas utan skadepåverkan eftersom vildsvin då haft områden som de fritt fick röra sig inom. Olika viltvårdsåtgärder tas upp av intervjuobjekten som viktiga komponenter i en fungerande viltförvaltning.

Från ett intervjuobjekt togs det upp att viltvårdsåtgärder främst bör ske samordnat över större områden eftersom det annars leder till en splittrad förvaltning och koncentrerade skador. För att uppnå effektiva viltvårdsåtgärder kan exempelvis skapandet av viltåkrar ske med attraktiva grödor, eller genom att satsa på en annan typ av skogsproduktion där dagens monokulturella skog av granplantering istället kombineras med lövträd/blandskog som gynnar mångfalden av arter och därmed habitat och födotillgång för vilt. Om skogen är tillräckligt attraktiv för vildsvin, där vildsvin inte utgör någon större skada, väljer de att uppehålla sig där istället för i grödan eftersom vildsvin föredrar att äta ek- och bokollon samt skyddade habitat (Bieber & Ruf, 2005 s. 1204).

Sammanfattningsvis har det konstaterats att utifrån vildsvins egenskaper och beteende krävs det att människan aktivt förvaltar vildsvinsstammen. Dock sker inte detta, sett över Skåne i helhet, på ett optimalt sätt vilket resulterar i att vildsvinsstammen orsakar skador och upplevs som problematiskt inom vissa områden. Detta förklarades med resonemangen ovan av att aktörer med olika

intressen agerar på egen hand och med olika metoder. Det finns alltså en brist på samsyn och samarbete. Av intervjuerna framkom att det förekommer informella samarbeten inom vissa områden, dock inte överallt, vilket har en positiv inverkan på vildsvinsstammen ur förvaltningssynpunkt. Därmed bör ansträngningar för att öka samarbete och samsyn ha en gynnsam effekt på vildsvinsförvaltningen och uppnåendet av de övergripliga målen. Förvaltningsområden för älg infördes för att förbättra samarbetet mellan jakträttsinnehavare och markägare för att gynna viltvården (Länsstyrelsen Skåne, 2012).

## 6.5. Medel för att öka graden av samarbete, samsyn och gemensamt handlande

Av intervjuerna framkom att samtliga intervjuobjekt var positivt inställda till ökat samarbete och var övertygade att detta hade bidragit till bättre vildsvinsförvaltning. Däremot fanns det delade åsikter om huruvida införandet av förvaltningsområden är rätt lösning. Farhågorna var främst att förvaltningsområden hade varit tvingande för aktörerna. Majoriteten var däremot positiva till förvaltningsområden i de fall det hade kunnat införas på ett annorlunda sätt jämfört med älgförvaltningsområden. Samtliga intervjuobjekt välkomnade ett forum för kommunikation och samarbete. Visionen var att förvaltningsområden hade skapat ramarna för ett mer strukturerat och seriöst samarbete än det som sker idag. Dock skulle fokus ligga på att motivera aktörer till frivilligt deltagande hellre än tvång. Samtliga intervjuobjekt var i konsensus att om aktörer hade motiverats att på egen hand initiera och engagera samarbete så hade mottagandet och genomförandet varit betydligt bättre än sådant som hade skett vid tvingande åtgärder. Ett återkommande begrepp var ”behållande av bestämmandet” eftersom det ansågs att markägare var bäst insatta i de lokala förutsättningarna.

Det råder inga tvivel att ökad samsyn och samarbete hade bidragit med många fördelar. Ett konkret exempel som gavs var att inventeringar hade blivit lättare att genomföra. Detta eftersom metoden hade förbättrats då aktörerna hade varit mer motiverade till att delta. Det är i dagsläget omöjligt att lägga ansvaret för inventering, som är en kritisk del i planering av förvaltning, till någon enskild part.

Samarbete hade därmed fördelat ansvaret för inventering till flera inblandade aktörer (SLU, 2011). Vidare hade samarbetet bidragit till att jakt kan planeras på ett sådant sätt att skadorna minskar (SLU, 2011). Exempelvis hade aktörerna inom ett större område kunnat planera att jakt sker på vissa marker medan exempelvis ett skogsområde är fredat under grödoperioder. Samarbete och kommunikation tillsammans med förbättrade inventeringar hade även kunnat bidra till att jakt sker över större områden och sker på ett sådant sätt att stammens sammansättning förbättras vilket bidrar till en mer kontrollerbar och friskare stam.

Införandet av förvaltningsområden, som ger möjlighet till skapandet av en helhetssyn över området, innebär också införandet av skötselområden. Skötselområden hade medfört fördelen av att lokala aktörer har möjlighet att tillsammans koordinera sitt gemensamma handlande och bli mer handlingskraftiga på ett sätt som gynnar den lokala vildsvinsstammen. Förvaltningsområden är för stora för att kunna tackla förutsättning och problem på mindre områden eftersom det har som funktion att bidra med samarbete, kunskapsspridning och mål på en mer övergripande nivå utifrån enskilda vildsvinsstammar. Därmed kompletterar förvaltnings- och skötselområden varandra väl eftersom visioner, kunskap och mål utarbetas på en högre nivå medan de implementeras på en lägre (SLU, 2011). Samtidigt som helt frivilligt och informellt samarbete hade varit optimalt har dagens situation visat på att det krävs en mer formell struktur för att initiera ett sådant system och för att råda bot på dagens situation.

Sammanfattningsvis fanns en positiv inställning till införandet av ett system för att gynna samarbete genom att motivera aktörer till initiativ- och ansvarstagande samt engagemang. Dock poängterades att ett sådant system, oavsett benämning, bör vara särskilt från det rådande älgförvaltningssystemet av flera anledningar. Dels eftersom vildsvin som art är väsentligt annorlunda än älg, dels målet för förvaltning och dagens situation med vildsvin är annan än den för älg. Dock finns det ett flertal lärdomar och inspiration som kan tas från förvaltningsområdet för älg som exempelvis strukturen.

## 6.6. Utvärdering av studien

Min studie bygger delvis på intervjuer av en markägar- och en jägarrepresentant i vardera älgförvaltningsgrupp i Skåne. Då dessa representanter har uttryckt sin individuella åsikt finns möjligheten till att utfallet hade blivit annorlunda om en annan representant från respektive älgförvaltningsgrupp hade intervjuats. Vidare är intervjuobjekten från älgförvaltningsgrupperna representanter för just älg vilket kan innebära en bristande jämförbarhet med vildsvin. Samtliga intervjuobjekt har varit medvetna om att studien behandlar vildsvin och ändå valt att ställa upp.

Tillfrågandet av en vildsvinsexpert hade möjligtvis kunnat gynna studien men på grund av den givna tidsramen fanns det inte möjlighet till detta. Slutligen behandlar studien ett relativt outforskat område vilket har inneburit att en möjligtvis begränsad mängd källor har använts vilket kan ha påverkat nyanseringen av fakten som presenterats.

Författaren hade välkomnat framtida forskning som dels utvärderar hur väl dagens älgförvaltningsområden fungerar, dels studier som bygger vidare på mitt resultat och då utforskar hur förvaltningsområden baserat på frivilligt engagemang hade kunnat utformas för vildsvin.

## 7. Slutsats

Syftet med studien var att undersöka möjligheten och behovet av att införa förvaltningsområden för vildsvin. Detta för att undersöka huruvida det hade kunnat bidra till mer balanserade vildsvinsstammar i Skåne.

Införandet av förvaltningsområden ställer stora administrativa krav vilket kan vara ett hinder. Vidare finns en underliggande motsättning för ett införande av ett toppstyrt system som ställer krav på aktörer och forcerar fram samarbete. Ytterligare hinder är risken för att allt för mycket inspiration tas från det rådande älgförvaltningssystemet, något som inte är direkt tillämbart på vildsvin på grund av art- och skadeskillnader. Däremot finns goda möjligheter till införandet eftersom det finns en problematisk situation inom vissa områden med vildsvin idag som behöver lösas. Ytterligare en möjlighet är att ett förvaltningssystem i grund och botten kommer att gynna aktörer, vilka vid en korrekt implementering hade välkomnat ett sådant system.

Införandet av förvaltningsområden hade kunnat ha positiv inverkan på förekomsten av samarbete och samsyn. Studien har identifierat att ökad förekomst av samarbete och samsyn har en positiv effekt på vildsvinsförvaltningen, vilket bidrar till en mer kontrollerbar och balanserad vildsvinsstam. Därmed är slutsatsen att förvaltningsområden hade kunnat bidra till en mer kontrollerbar och balanserad vildsvinsstam.

Alltså kan det konstateras ett behov till att införa förvaltningsområden för vildsvin och även goda möjligheter att göra så. Däremot måste det göras på ett sådant sätt att inblandade parter motiveras till att delta och engagera sig utifrån frivillighet och inte utifrån tvång. Vissa komponenter av älgförvaltningssystemet kan användas men i slutändan måste ett separat system utarbetas för vildsvin.

## 8. Tack

Ett särskilt tack riktas till representanterna från älgförvaltningrupperna i Skåne samt myndighetsrepresentanten från Länsstyrelsen i Skåne som valde att ställa upp på mina intervjuer och där bidrog med väldigt bra insikter, kunskap och inspiration kring det behandlade området.

Ett stort tack riktas även till Johanna Alkan Ohlsson, intern handledare från *Lunds Universitet*, som funnits tillgänglig under projektets gång och varit mycket hjälpsam under processen.

## 9. Referenser

- Bieber, C. & Ruf, T., 2005. Population dynamics in wild boar *Sus scrofa*: ecology, elasticity of growth rate and implications for the management of pulsed resource consumers. *Ecological Society, Journal of Applied Ecology* 42(6): 1203-1213.
- Bjärvall A. & Ullström S., 2010. *Däggdjur: alla våra vilda arter i Sverige*. Livonia, Bonnier AB
- Bryman A. & Bell E., 2011. *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Andra upplagan. Polen, Liber AB
- Cabanau L., 2001. *Vildsvin - miljö – viltvård - jakt*. Andra upplagan. Italy, Grafica Editoriale Grafedit S.p.A.
- Danell K. & Bergström R., 2010. *Vilt, människa, samhälle*. Första upplagan. Stockholm, Liber AB
- Ekman H., Hermansson N., Pettersson J. O. Rulcker J., Stéen M. & Stålfelt F., 1993. *Älgen: djuret, skötseln och jakten*. Andra upplagan. Helsingborg, Liber AB
- Geisser, H. & Reyer, H.U., 2004. "Efficacy of hunting, feeding, and fencing to reduce crop damage by wild boars". *Journal of Wildlife Management* 68(4): 939-946.
- Gordon, I.J., Hester, A.J. & Festa-Bianchet, M., 2004. The management of wild large herbivores to meet economic, conservation and environmental objectives. *Journal of Applied Ecology* 41(6): 1021-1031.
- Jordbruksaktuellt, 2013 *Minska vildsvinsskador med rätt förvaltning* (<http://ja.se/?p=36552&pt=144&pg=>) Hämtad [2015-08-30]
- Jordbruksverket, 2015. *Viltskador i lantbruksgrödor år 2014: Vildsvinen orsakar störst skada* (<http://www.jordbruksverket.se/pressochmedia/nyheter/nyheter2015/viltskadorilantbruksgrodorar2014vildsvinenorsakarstorstskada.5.342bee1214e632f4b2bdfa3e.html>) Hämtad [2015-07-12]
- Keuling, O, 2009. Managing wild boar – Considerations for wild boar management based on game biology data. "Grouping patterns, space use, dispersal, hunting impact, and hunting efficiency". Chair of Forest Zoology. Faculty of Forest, Geo and Hydro Sciences. Dresden University of Technology.
- Lantbrukarnas riksförbund, 2008. *Vildsvin, jakt och förvaltning* ([http://www.lrf.se/globalassets/dokument/mitt-lrf/regioner/varmland/jakt--vilt/kunskapssammanstallning\\_vildsvin\\_080506.pdf](http://www.lrf.se/globalassets/dokument/mitt-lrf/regioner/varmland/jakt--vilt/kunskapssammanstallning_vildsvin_080506.pdf)) Hämtad [2015-07-19]
- Länsstyrelsen Skåne, 2012. Beslut om indelning av Skåne län i älgförvaltningsområden (<http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/jakt-och-vilt/algforvaltningsomradenpdf.pdf>) Hämtad [2015-05-17]

- Länsstyrelserna, 2013. *Vildsvinsseminarium, Landsbyggsdepartementet* (<http://www.lansstyrelsen.se/dalarna/SiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/jakt-och-vilt/vildsvinsseminarium-20131107.pdf>) Hämtad [2015-04-06]
- Massei, G. & Genov, P. V., 2004. The environmental impact of wild boar. *Galemys*, 16: 135-145.
- Massei, G., Roy, S. & Bunting, R., 2011. Too many hogs? A review of methods to mitigate impact by wild boar and feral hogs. *Human–Wildlife Interactions* 5(1):79–99.
- Melis, C., Szafranska, P. A., Jedrzejewska, B. & Barton, K., 2006. Biogeographical variation in the population density of wild boar (*Sus scrofa*) in western Eurasia. *Journal of Biogeography*, 33(5): 803–811.
- Miljömål, 2015a. *Sveriges miljömål* (<http://www.miljomal.se/sv/Miljomalen/>) Hämtad [2015-08-01]
- Miljömål, 2015b. *Ett rikt odlingslandskap* (<http://www.miljomal.se/Miljomalen/13-Ett-rikt-odlingslandskap/>) Hämtad [2015-08-01]
- Miljömål, 2015c. *Ett rikt växt- och djurliv* (<http://www.miljomal.se/sv/Miljomalen/16-Ett-rikt-vaxt--och-djurliv/>) Hämtad [2015-08-01]
- Naturvårdsverket, 2010. *Nationell förvaltningsplan för Vildsvin (Sus scrofa) Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner* (<http://www.naturvardsverket.se/Nerladdningssida/?fileType=pdf&downloadUrl=/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/vilt/planera-viltforvaltning/forvaltningsplan-vildsvin-2013.pdf>) Hämtad [2015-05-17]
- Naturvårdsverket, 2015. *Presentation av älgförvaltningen med talmanus (ppt 6, 1 MB)* (<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Viltforvaltning/Planera-viltforvaltning/Algforvaltning/>) Hämtad [2015-05-17]
- Schley, L. and Roper, T. J., 2003. Diet of wild boar *Sus scrofa* in Western Europe, with particular reference to consumption of agricultural crops. School of Biological Sciences, University of Sussex, Brighton BN1 9QG, UK. *Mammal Rev.* 33(1): 43-56. Printed in Great Britain.
- SOU 2007:63. *En bättre viltförvaltning med inriktning på älg*. En särskild utredare har analyserat nuvarande älgförvaltning. Stockholm, Allmänna förlaget
- SOU 2014:54. *Vildsvinskameror och viltskador- om utfodring, kameraövervakning och arrendatorers jakträtt*. Delbetänkande av Jaktlagsutredningen. Stockholm, Allmänna förlaget
- Svenska Jägareförbundet., 2009. *Vildsvinsförvaltning i samverkan*. Svenska jägarförbundet Förlag
- Svenska Jägareförbundet, 2012. *Vildsvin* (<http://jagareforbundet.se/vilt/viltvetande/artpresentation/daggdjur/vildsvin/>) Hämtad [2015-04-12]
- Svenska jägarförbundet, 2013a. *Vildsvinsseminarie 2013* ([http://jagareforbundet.se/Documents/Viltovervakning/Vildsvin\\_avskjutning\\_2012\\_2013.pdf](http://jagareforbundet.se/Documents/Viltovervakning/Vildsvin_avskjutning_2012_2013.pdf)) Hämtad [2015-08-01]
- Svenska jägarförbundet, 2013b. *Handlingsplan vildsvin* ([http://jagareforbundet.se/Documents/Policys/SJF\\_Handlingsplan\\_vildsvin\\_2013.pdf](http://jagareforbundet.se/Documents/Policys/SJF_Handlingsplan_vildsvin_2013.pdf)) Hämtad [2015-06-07]



- Sveriges Lantbruksuniversitet, Fakta Skog, nr 3, 1996. *Vildsvinet – den levande jordfräsen* (<http://www.slu.se/PageFiles/33707/1996/4S96-03.pdf>) Hämtad [2015-04-12]
- Sveriges Lantbruksuniversitet, Fakta Skog, nr 22, 2011. *Adaptiv älgförvaltning nr 13: Det organisatoriska ramverket* ([http://www.slu.se/PageFiles/33707/2011/FaktaSkog\\_22\\_2011.pdf](http://www.slu.se/PageFiles/33707/2011/FaktaSkog_22_2011.pdf)) Hämtad [2015-07-19]
- Tham, M., 2001. *Vildsvin – beteende och jakt*. Borås, Bilda Förlag
- Thurfjell H., Ball J.P., Åhlén P.A., Kornacher P., Dettki H., Sjöberg K., 2009. Habitat use and spatial patterns of wild boar *Sus scrofa* agricultural fields and edges. Department of Wildlife, Fish, and Environmental Studies, Swedish University of Agricultural Sciences, 901 83 Umeå, Sweden. 55: 517-523
- Thurfjell H., Spong G., Ericsson G., 2013. Effects of hunting on wild boar *Sus scrofa* behaviour. Department of Wildlife, Fish, and Environmental Studies, University of Agricultural Sciences, SE-901 83 Umeå, Sweden. Wildl. Biol. 19: 87-93.
- Thurfjell H., 2011. Spatial Behaviour of Wild Boar. Department of Wildlife, Fish, and Environmental Studies, University of Agricultural Sciences, SE-901 83 Umeå.
- Toigo, C. S., Servanty, J. M., Gaillard, S., Brandt and E. Baubet., 2008. Disentangling natural from hunting mortality in an intensively hunted wild boar population. *Journal of Wildlife Management* 72:1532–1539.
- Viltskadecenter, 2010. *Besiktning av skador på gröda orsakade av vildsvin* ([http://www.viltskadecenter.se/images/stories/Publikationer/besiktning\\_av\\_skador.pdf](http://www.viltskadecenter.se/images/stories/Publikationer/besiktning_av_skador.pdf)) Hämtad [2015-05-25]
- Viltskadecenter, 2015. *Vildsvinsskador på gröda* ([http://www.viltskadecenter.se/index.php?option=com\\_content&task=view&id=134&Itemid=893](http://www.viltskadecenter.se/index.php?option=com_content&task=view&id=134&Itemid=893)) Hämtad [2015-06-16]

# Appendix

## Appendix 1.

### Intervjufrågor

1. Tycker du att det bedrivs en fungerande förvaltning av vildsvin inom ert älgförvaltningsområde? Hur tycker du det generellt ser ut i Skåne?
2. Vilken inverkan har allmän jakttid på vildsvinsstammarna? Finns det andra metoder som kan vara effektivare för att uppnå balanserade vildsvinsstammar? Exempelvis, hade licensjakt kunnat leda till ökat samarbete, kontrollerbarhet och målinriktning för vildsvinsförvaltningen, precis som med kronhjort och älg?
3. Hade bildandet av förvaltningsområden för vildsvin underlättat genomförandet av inventeringar av vildsvin? Vilka svårigheter finns med inventering av vildsvinsstammar?
4. Används metoder idag inom ert förvaltningsområde för att styra vildsvin från områden där man inte vill ha dem? Om ja, vilka?
5. Hade vildsvin kunnat styras på ett bättre sätt genom exempelvis tydligare riktlinjer kring utfodring, val av jaktmetod, anläggning av viltåkrar, anpassa jord- och skogsbruk till viltet?
6. Är vildsvinsförekomsten inom ert älgförvaltningsområde ett problem eller en tillgång?

7. Bedrivs det idag någon form av vildsvinssamverkan inom ert älgförvaltningsområde? Om ja, vad har det gett för effekter? Om nej, varför inte?

8. Hade bildandet av förvaltningsområden för vildsvin med skötselområden inom dessa kunnat vara ett sätt att förbättra förvaltningen av vildsvin? Om ja, på vilket sätt? Om nej, varför inte?

9. Vad borde man tänka på vid införandet av förvaltningsområden för vildsvin? Kan man ta lärdom för processen vid införandet av älgförvaltningsområdena?

10. Hur tänker du utifrån lantbrukarnas perspektiv, vad gäller värdet av att ha vildsvin inom deras lantbruksområde? Exempelvis, köttvärde och jakt.



**LUNDS**  
UNIVERSITET

[WWW.CEC.LU.SE](http://WWW.CEC.LU.SE)  
[WWW.LU.SE](http://WWW.LU.SE)

Lunds universitet

Miljövetenskaplig utbildning  
Centrum för miljö- och  
klimatforskning  
Ekologihuset  
223 62 Lund